

Speča lepotica

Revija za obnovo gradu na Mirni L.3/95

št.1

Jugovzhodni stolp s prezidanimi arkadami
- spomladi 1995 (foto M. Kapus)

Dvorišče ob jugovzhodnem stolpu
- spomladi 1995 (foto M. Kapus)

Jugovzhodni stolp z dvoriščne strani
in prezidane južne arkade
ob jugovzhodnem stolpu
- spomladi 1995 (foto M. Kapus)

Slika na ovitku:
Panorama gradu Mirna leta 1982
(foto M. Ravnikar)

GRAD MIRNA

Speča lepotica

TRETJI LETNIK - PRVA ŠTEVILKA

728

8PE

D2008/19955

Cvelovec

(Opis Mirenske doline iz evropske literature)

Bezgovno grmovje je pozibavalo slonokoščenobarvane češulje okrog mogočnega stolpnega zidovja škrljevske graščine. Vonj in barva sta žehtela čez valovite brebove in brda Mirenske doline. Cerkveni zvonik Svetega Ruperta je stal sredi nje siv in strog in malo da ne nove domačije naseljencev so se bleščale srebrnobelo. Južno sladek in mehak je bil zrak, mila je bila zemlja, lepo in krepko so rastle ljudje.

Zares, dobro pokojišče je pripravil Gospod Hemi za stare dni. S hvaležnim srcem in vendar nekoliko potlačena od domotožja in hrepenenja je čestokrat postajala pri oknu čumnate, ki si jo je bila priredila visoko gori v stolpu. Bila je uredila v gradu vse kar najbolje in si prizadevala, da bi dobro opravljala službo mejne grofice. Težko ji je bilo, ko je morala ves dan poslušati o prepirih in hudodelstvih, o sporih za meje in bedi in delati trd in neizprosen obraz, ko bi bila vendar prepirajoče se dostikrat najrajši objela in jim s smehljajem odpihnili otročjo malenkostnost njihove jezne togote. Vendar pa so bile tudi resnejše zadeve, ki so jo zasledovale prav v spanje, in se je zagovorila, da bo v prihodnje, kadar ji bo spet Viljem ob strani, živela samo še tiho notranje življenje pobožne matere.

Večkrat, kadar je po vročem dnevu v hladni kapeli opravljala večerno molitev, so se ji izmuznile misli strogemu poteku psalmov k sladkim sanjam o prihodnosti. Nekoliko žalosti se je pač primešavalo vanje, vendar ni bila grenka, zakaj tako pač teče življenje, da se je treba odreči in preminiti, kadar pride čas.

(Dolores Vieser J. P.: Ema Krška, Celovec 1957, str. 301)

Tone KUNTNER

Tri pesmi za Spečo lepoticó

NI HIŠA, NI STREHA

Ni hiša, ni streha enkrat za vselej!
Le temelj je večen:
živa skala in živi duh.

A, vse se spreminja!
In tudi vsak rod ima rad svoj red!

In bodo nevihte in bodo ujme
in zmeraj spet padavine neba.

Glej,
postala je hiša srečna uteha
in že je začela zamakati streha.

JOJ, KAKŠEN MRAK

Joj, kakšen mrak
je v nekaterih hišah!
In v drugih toliko luči!

A, luč ni zmeraj luč
in mrak ni zmeraj mrak!

Zato si marsikdo želi
iz svetlih hiš -
življenje mračnih koč živeti.

Pa to ne gre.
saj vsakdo svojo luč mrači
in vsakdo s svojim mrakom sveti.

OMET ODPADA

Omet odpada
z brezštevilnih hiš

in ničkoliko zidov
razžira vlaga

Tu ne pomaga
kleti ne moliti!

Kdo je hišni gospodar?
Kje je omet fasada?

IZ GRAJSKE KRONIKE

VOJVODA BERNARD KOROŠKI in GROFI MIRENSKI

Gospodje Mirenski so morali biti s koroškimi vojvodi v posebno dobrih odnosih, ne samo zato, ker jih najdemo kot priče na njihovih listinah, ampak tudi zaradi zadrževanja v bližini njihovih osebnosti in tudi dvora. Listina, ki je bila s podpisom Vulfinga izdana v Št. Vidu na Koroškem dokazuje, da se je moral takrat grof zadrževati v njegovem spremstvu in izziva vprašanje, zakaj in kako je prišel v Št. Vid, saj takrat potovanja niso bila tako lahka kakor danes, zlasti je bil še težaven predoh čez Karavanke.

SI

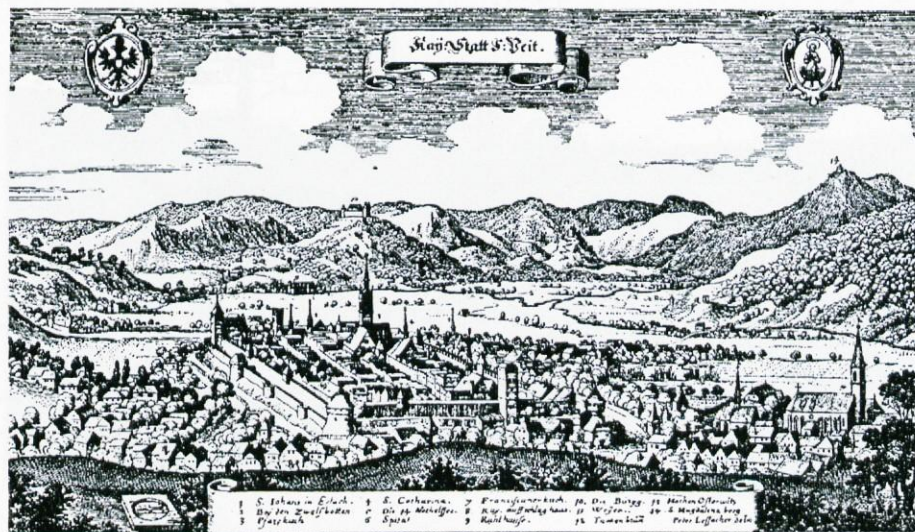
Leta 1220 se je vojvoda Bernard zadrževal v Ljubljani zaradi dveh razlogov: eden je bil ustanovitev kartuzije Bistre pri Vrhniki in drugi spor s Cerkvijo zaradi patronatskih pravic nad cerkvijo sv. Petra v Ljubljani, ki je bila ena najstarejših far takrat na Slovenskem in je patronu prinašala izjemno lepe dohodke. Še večje vrednosti pa je bila pravica predlagati župnike in tako utrjevati oblast preko svojih oseb

na območju župnije. Zaradi tega, ker si je protipravno prisvojil to pravico, ga je oglejski patriarh Bertold izobčil in prepovedal v Ljubljani izvrševati božjo službo. Spor se je poravnal šele leta 1227, vendar vse tako kaže, da je hotel Bernard to urediti s cerkvijo že prej. Zato je potreboval ustrezno spremstvo in podporo domačega plemstva, med katere so spadali tudi grofi Mirenski.

Ob tej priliki je potrebno tudi popraviti zgodovinsko zmoto, ki se je zapisala že pri Valvasorju in se ponavlja vse do naših dni, da so mirenski grad posedovali tudi oglejski patriarhi in grofi Spanheimi. V valvasorjevem času zgodovinopisje še ni razčistilo razmerja med knežjo in posestniško oblastjo. Oglejski patriarhi in kasneje Spandheimi in še drugi so imeli zgolj knežjo oblast nad Kranjsko in tako tudi na Mirenskem, graščina pa je prešla v last drugim lastnikom šele po letu 1336.1)

- 1) W. Milkowicz: *Die Klöster in Krain*, Wien 1889, str. 113
M. Marin, *Kartuzija Bistra in njen stavbno zgodovinski problem*, ZUZ, nova vrsta Letnik VIII, str. 58., S. Skvarča, *Bistra*, Močilnik 1., 1940, št. 2.

(se nadaljuje)

Šent Vid na Koroškem
- stolno mesto Spanheimov

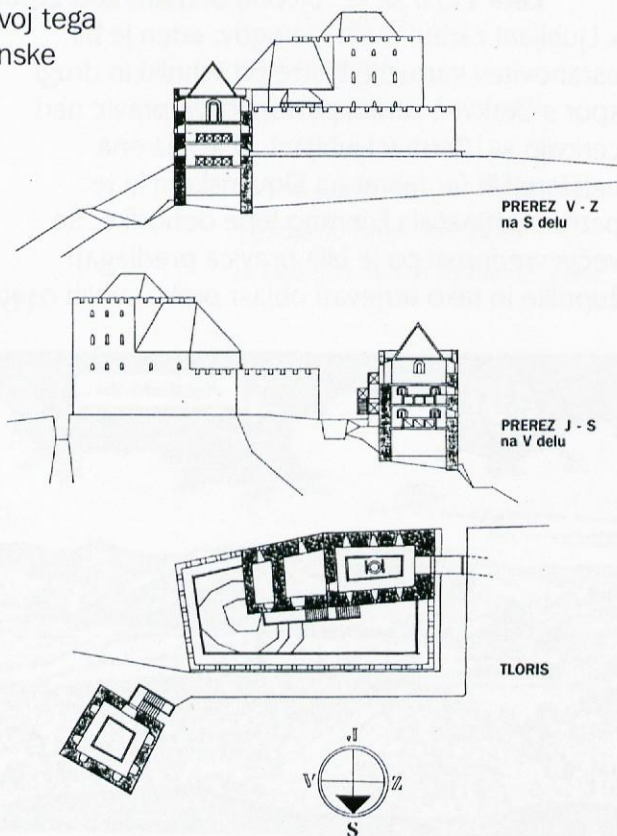
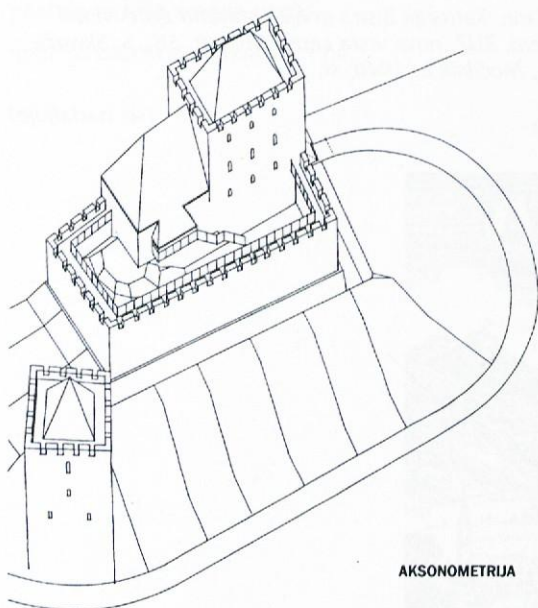
OBNOVITVENA DELA

OBNOVITVENA DELA POLETI 1995

Zadnji dve leti je uspeh našega dela na gradu Mirna vse bolj viden. Okrogli stolp je zaznamoval obris vzhodne fasade do take mere, da je potrebno dvigniti le še vzhodno steno za eno nadstropje: spredaj vzdati okna in zadaj dokončati arkadni del hodnika, ki povezuje oba stolpa in omogoča dostop do gornjih, najlepših prostorov. S tem bi bil vzhodni, najznačilnejši del gradu s fasadnim učinkom iz Mirne dokončan in komaj bi se od daleč lahko zaznalo, da se za obnovljeno fasado skriva starejši, zgodovinsko najzanimivejši del gradu.

Vedno bolj postaja pereče tudi vprašanje obeh portalov: vzhodnega, v fasadnem delu obzidja, ki ima obenem tudi reprezentativen pomen in zahodnega, ki je edini lepotni poudarek celotnega grajskega kompleksa s pogledom iz zahodne strani. Zato je razmeroma velik in omogoča dostop do grajskih dvorišč tudi s prevoznim sredstvom. Načrti so že narejeni in statika izračunana. Treba je samo dobiti izvajalca opaža in plačnika. Za naše izpraznjene žepe je to vsekakor neizvedljiva akcija. Je pa potrebna, zlasti sedaj, ko je očiščen srednji del gradu ali palacij, ki je postal za nepredvidnega obiskovalca tudi nevaren, zlasti za otroke. Tako v bodoče ne bo možen več ogled brez ustreznega vodstva, za to pa je potrebno s portali celoten kompleks zavarovati in zapreti prost pristop.

Nenehno nas izziva tudi očiščeni srednji del. Ta je zdaj izpostavljen dvema nevarnostima: neuki obiskovalci bi znali v njem zopet najti priročen kamnolom, vreme pa bo še naprej skrbelo za razpadanje zidov. Škoda bi bila toliko večja, ker je že dosedanji ostanek do jedra načet, izguba še tega kar je, bi pomenila za naš čas pravo kulturno sramoto, saj ti ostanki še vedno ohranjajo dovolj dokaznega gradiva za zgodovino in razvoj tega gradu, in ne samo gradu ampak celotnega okolja Mirenske doline. Čaka nas torej še veliko dela.

UREJANJE OKOLICE

Širša in ožja grajska okolica je še vedno izpostavljena raznim nevarnostim stihijskega reševanja. Medtem ko so mnoge občine na Slovenskem že znale zaščititi razkroj raznih krajinskih rezervatov (Triglavski park, Mozirski gaj) pred rastočo industrializacijo, je v občini Trebnje uspelo zavarovati samo območje Žalostne gore pri Mokronogu, zaradi spomeniku nevarnega bližnjega peskolova. V drugih krajih pa se dela kar po svoje (Mala Loka, Vesela gora, Škrljevo), tudi na Mirni ni nič bolje. Večkrat smo že opozorili, da je Mirenski grad s svojo širšo okolico redke primer ohranjenega okolja z izrazitimi srednjeveškimi estetskimi pogledi, redke celo v Sloveniji. Samo opozorila ne zadoščajo, treba ga bo enkrat tudi upravno zaščititi.

Ožjo grajsko okolico skušamo z opozarjanjem obiskovalcev vzdrževati v obstoječem stanju, ki je za zdaj vsaj prehodno; uspešno spreminjati njegovo podobo v lepo parkovno območje pa nam le počasi uspeva: še vedno eni prinašamo, drugi odnašajo sadike.

Pojavljajo se spet kurišča na zahodni ploščadi. Ker je teren skalnat in peščen, le s težavo obnavljamo travnate površine, vsako kurjenje pušča za seboj hrasto na travi. Mladincem, ki so pred prvim majem kurili na tej ploščadi, gre priznati, da so naslednji dan prišli pospraviti navlako, vendar hrasta je ostala. Ničkolikokrat smo že od drugod prinesli zvončnice, le s težavo se ukoreninijo, en kurušelj je skrit v grmu le kljuboval nevarnim očem, letošnjo pomlad tudi ta ni več vzcvetel. Nasadili smo tri pušpane, darovali so jih obnovi gradu prijazni obiskovalci, dva sta bila še isto leto odnešena, enemu pa je nekdo izmaličil podobo s tem, da je porezal vse veje debelejšje od prsta (najbrž je potreboval zobe za grablje). Tisi, ki naj bi varovala magnolijo pred pomladanskimi vetrovi in pozebo vsako leto, nekdo poreže vrhove. Doslej je izginilo že šest cipres, nazadnje še siva, ki jo je prinesel neki ljubitelj gradu, da jo bo hodil večkrat gledat. V gozdu za gradom je častitljivi, stari doglaziji, ki so jo obiskovalci že doslej občudovali in smo jo večkrat rešili pred poseko, nekdo zasekal hudo rano, da bi nabiral smolo iz nje. Ko bi ta človek vsaj to vedel, da smola doglazije ni enakovredna smoli smreke, saj je doglazija predvsem lepотно

drevo. Čez 100 macesnov smo že posadili, da bi omilili puščo. Ko toliko odrastejo, da so vidni, se že najde kdo, da jih poreže (najbrž za šopke).

■ ■ ■

Kaj naj rečemo? Ali se sploh še splača prizadevati, da bi puščo okrog gradu spremenili v človeku prijazno okolje, če obiskovalci nje ne bodo spoštovali? Ponovno vabimo k varovanju in zaščiti.

Mirna grad - julij 1994, (foto Ada Poklač, Dušan Weiss)

NARAVNA IN KULTURNA DEDIŠČINA

Kapelica Lurške Matere Božje v Lazu

Mirenska dolina je bila polna znamenj, ki imajo vsaka zase svoj pomen, spominjajo nas na razne dogodke, na nekaj nas opozarjajo, zaznamujejo pota in smeri, včasih so kažipot do višjih božjepotnih ciljev, včasih mejniki.

Kapelica Lurške Mater Božje v Lazu leži na podnožju Trbinca, približno 300 metrov nadmorske višine. Do nje se pride po Poti na Laze, približno 1 km proti jugozahodu. Danes je ohranjen samo še podstavek, zgornji del pa so porušili v šestdesetih letih zlikovci, ki so tod mimo še hodili v šolo. Kip Lurške Mater Božje pa je še zadnji čas rešila lastnica kapelice in čaka, da se bo vrnil na svoje določeno mesto.

Kapelica je bila zgrajena leta 1913 v duhu takratnega širjenja pobožnosti Lurški Materi Božji, ki je imela svojo dvojnico v Lurdu pri Šentjerneju in na Zaplazu pri Studencu. Mesto, na katerem je zgrajena, je povezovalo romarje, ki so hodili na božjo pot na Zaplaz iz okolice Karlovca, čez Belo krajino, Gorjance po dolini reke Laknice in dolini reke Mirne do Zaplaza in nazaj.

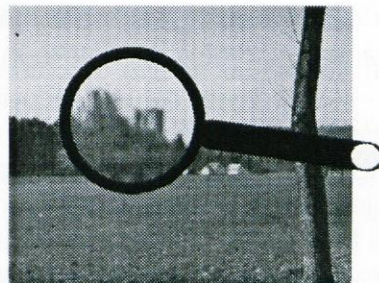
Njena oblika je bila izvedena zelo izvirno, v duhu secesijskega stilnega izročila in je za dolino velika škoda, ker je preminula. Vidna je bila zelo dobro že od daleč iz Mokronoške strani, pa tudi iz bližnjih gorskih pobočij do Debenca. Njena podoba na obzorju Laz je temu delu pokrajine nudila popotniku slikovit pogled vse do Trbinca. Med drugo vojno je bila kapelica pravo pribežališče vseh deklet, ki so imele svoje fante pri vojakih; v njej je gorela lučka noč in dan. Z njo je Mirenska dolina izgubila spomenik secesijske vrednosti z opremo vred (2 svečnika in oljna svetilka), ki ga v tej dolini sploh drugje ni. Umetniške tendence tega časa so le redko prodrle v te kraje.

Kapelica Lurške Matere Božje v Lazu z njeno lastnico Alojzijo Marin iz tridesetih let našega stoletja.

Dvoje študij o Mirenskem gradu, njegovi zgodovini in obnovi

V zadnjem času se grad Mirna vedno pogosteje pojavlja v dnevnem tisku (Dnevnik, Novice) in v strokovnih revijah (Turist). V letu 1994 pa sta izšli kar dve strokovni razpravi, ki posvečata našemu gradu več kot je običajno strokovne pozornosti. Prva je Ivana Jakiča, Grajski objekti na območju občine Trebnje. Izdala jo je občina Trebnje z namenom, da bi izpolnila vrzel popolnega pomanjkanja te vrste literature za to območje.

Že v uvodu h knjižici je zapisano, da je delo pomembno predvsem zaradi svoje topografske celovitosti. Zaobsega vse gradove, tudi domnevne in je bogato ilustrirana s fotografijami Valvazorjevih bakrorezov in posnetki iz polpretekle in sedanje dobe. S tem je občina dobila oris tiste arhitekture na omenjenem območju, ki je nastajala ob razvojnih spremembah politične in gospodarske moči v razredih civilne družbe. S propadanjem nosilcev razvoja so propadala tudi njihova dela, čeprav so ustvarili in ohranili kar nekaj dragocenih pričevanj zgodovine in umetnostnih izzivov sodobne grajske arhitekture, pomembne celo za evropsko zgodovino gradov. Večina je v ruševinah, njihovi goli zidovi pa, v kolikor so se še ohranili, pričajo o njihovem zgodovinskem pojavu in razvoju.

Razprava Dušana Kosa z naslovom *Med gradom in mestom*, s podnaslovom Odnos kranjskega, slovenje-štajerskega in koroškega plemstva do gradov in meščanskih naselij do začetka 15. st. je izdal znanstvenoraziskovalni center SAZU pod št. 1, 1994. Grad Mirna, kakor tudi nekateri drugi gradovi naslovu razprave niso povsem ustrezali. Naselje Mirna se namreč ni razvijalo v podnožju gradu, kakor je bila to navada v zgodnjem srednjem veku, da je bilo naselje in grad povezano s skupnim obrambnim zidom, na Mirni je grad ohranil samostojni srednjeveški obrambni značaj z okolico vred. Danes pomeni to njegovo posebno vrednoto.

Naselje Mirna se imenuje prvič v listinah 1340, čeprav je cerkev sv. Janeza Krstnika stala že leta 1265, natančno se ne ve, kje. Kosu so služili za osnovo zgolj pisani viri, največ iz literature ob koncu 19. st., ne da bi podatke preverjal na terenu in spomenikih samih. Zato mu grad Mirna izpade iz najstarejših stolpastih zgradb na območju, ki ga raziskuje. Še več, zapiše celo potem, ko navede v pisanih virih prvo omembo gradu leta 1180, ne da bi preveril navedbo letnico J. Grudna v *Zgodovini slovenskega naroda*, Celovec 1910, str. 93, ko se prvič imenuje letnica 1165: "Gotovo pa je grad skromne stolpaste oblike stal že prej." Če bi si ogledal ruševine, bi videl, da je že veliko prej stal kar "mogočne stolpaste oblike".

Pomanjkljiva je tudi uporaba sodobne kritike virov in literature. Nepopolno je navedena razprava Ivana Komelja, *Srednjeveška grajska arhitektura na Dolenjskem*, Zbornik za umetnostno zgodovino Nova vrsta št. 1, Ljubljana 1951, str. 37-85. Marjana Zadnikarja, *Romanika v Sloveniji*, Ljubljana 1982, sploh ne omenja, prav tako je pozabil Ivana Stoparja, *Romanski gradovi na Slovenskem* v katalogu *Romanska arhitektura na Slovenskem* iz leta 1988, str. 23. Tudi o Majdi Smole, *Graščine na nekdanjem Kranjskem*, Ljubljana 1982, niti besede. Tako se bralec ne more znebiti vtisa, da je v seznamu gradov v tej razpravi Mirenski samo zaradi popolnejšega števila, povedano o njem pa ni nič več, kot je bilo že doslej znanega.

Marko Marin

Seminarska študija z naslovom **Grad Mirna na Dolenjskem - Prenova arhitekturne dediščine** - je nastal 1990-1991 pod mentorstvom prof. Petra Fistra izpod peresa študentk arhitekture marjete Kurent, Bibe Muhič in Alenke Ružman.

Študija obsega 82 strani in v uvodnem delu predstavi (tudi z zemljevidi) geografsko lego obravnavanega področja, klimatske in geološke pogoje in gospodarstvo.

V osrednjem delu - Zgodovinski razvoj gradu Mirna - obseže študija razvoj kraja in gradu z njegovimi prebivalci od prazgodovine do leta 1941. V zaključnem delu z naslovom Analiza kulturno zgodovinske vrednosti grajskega kompleksa se avtorice posvečajo arhitekturni podobi gradu, kot ga je ta imel, njegovemu pomenu in vplivu in podajo tudi mnenje o možnostih in pomenu morebitne rekonstrukcije, ki bi bila sicer mogoča in tehnično izvedljiva, vendar ekonomsko zelo vprašljiva, vsekakor pa smiselna le v primeru, če bi grad postal središče kulturnega in družbenega pomena. Predmetna študija nedvomno izpolnjuje zastavljene cilje, tako glede metode kot tudi ustrezno hermetičnega jezika, vsebine in zahtev predmetnega seminarja. Za širše bralstvo bi bila verjetno preveč strokovna. Morda bi kazalo navesti avtorje fotografij.

Nič manj resno raziskovalno delo, prav tako z naslovom Grad Mirna na Dolenjskem, je nastalo leta 1994 v okviru Gibanja znanost mladini, kot mentorja sta se podpisala dr. Marko Marin in prof. Tomaž

Dobovšek, kot avtorici pa gimnazijki (zdaj že maturantki Gimnazije Novo mesto) Lucija Kulovec in Helena Cugelj. Na 87 straneh dokumentirano, pregledno in zanimivo prikazeta zgodovino, podobo in pomen gradu Mirna. Zemljevidi, ki dopolnjujejo besedilo, so pregledni, skice oz. fotografije dokumentirane, posebno dragocena dopolnitev pa je etnološka priloga - živa pričevanja o grajski zgodovini.

Obe izčrpni študiji nas opozarjata na bogastvo naše dediščine, ki se nam je morda v nekem obdobju izgubila iz zavesti. Odkrivata nam globlji pomen iskanja korenin, pomen oživljanja zgodovine in obnavljanja gradov. Delo Lucije Kulovec in Helene Cugelj bi bilo vredno objave.

Tanja Premk

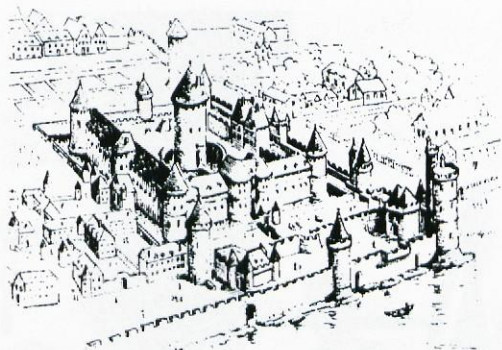

Signaliziranje med gradovi

MUZEJSKE NOVOSTI IZ VELIKEGA SVETA

Louvre v času Charla V.

Eden največjih in najpopolnejših muzejev in galerij na svetu je gotovo pariški Louvre. Francozi so bili prvi, ki so se zavedali kolonialnih prestižev, saj so prav oni tisti, ki so polnili louverske zbirke z deli iz domačega in tujega sveta. V 2. pol. 19. st. je v Evropi izbruhnila prava epidemija iskalcev muzejskih in umetnostnih predmetov, najprej v kolonijah nato pa še drugod, zlasti v arheoloških raziskavah bližnjega in daljnega vzhoda.

Pariški Louvre je bil najprej vojaška trdnjava. Leta 1200 ga je dal francoski kralj Philippe Auguste zgraditi na obrobju reke Seine, najslabše utrjene točke Pariza. V 14. st. ga je Charles V. spremenil iz vojaške trdnjave v stanovanjsko rezidenco. Kasneje so ga francoski kralji predelovali in dopolnjevali skozi stoletja vse do današnje oblike.

Prve slike mojstrov sta darovala Louvru Charles V. in François I., med njimi Tiziana, Rafaela, Leonarda da Vincija Mona Liso itd. Louis XIII. je dal iz kraljevega kabineta 200 slik, po smrti Ludevika XIV. je že 2500 slik krasilo stene. Zbirke te galerije so se izpopolnjevale do današnjih dni.

Sčasoma se je vse natrpalo in zgostilo, stavba pa se je starala. Tako je njegov direktor Michel Laclottee zastavil obnovo in reformo louverske galerije že pred 50 leti in dosegel število 50 000 obiskovalcev, zdaj jih je že 5 milijonov na leto. Oktobra 1994 pa ga je zamenjal Pierre Rosenberger, ki je obnovo zastavil še velikopoteznejše. Danes varuje Louvre 26 000 umetnin, obiskovalcev na leto pa je do šest milijonov.

Leta 1981 so oznanili dolgoročni sistematični načrt za razširitev in modernizacijo Louvra. Leta 1990 so zgradili sredi dvorišča po načrtu I. M. Peija veliko stekleno piramido in s tem omogočili hitrejši pretok gledalcev. Leta 1993 so odprli Richelieujevo krilo in našteli kar 6.3 milijonov obiskovalcev. Obnovitveni most bo trajal do leta 1997, do takrat bodo zanj porabili 6.3 milijarde francoskih frankov in povečali proračun za nakup novih umetnin 25 milijonov dolarjev na leto.

Rosenbergerja vznemirjo dve travmi: prva, da turisti uničujejo galerijo, ker hlastajo samo po snobističnih informacijah in obiskujejo samo najbolj razupite umetnine (Mona Liza). Galerijo je treba vrniti tistim obiskovalcem, ki umetnost in umetnine nasploh ljubijo. In druga skrb je: kako v dobi vandalizma vzpostaviti varovalni sistem umetnin, da pravih ljubiteljev in obiskovalcev to ne bi motilo.

Jerica Mrzel slavi v letu 1995 petindvajset letnico svojega umetniškega delovanja. V počastitev tega jubileja in ob petdesetletnici konca II. sv. vojne, v kateri je zgubil življenje tudi njen oče, je imela slavnostno prireditev v Slovenj Gradcu kjer je doma, z naslovom POT K MOJIM LJUDEM. Jerica Mrzel je ena od velikih prijateljic Speče lepote. Naročena je nanjo in prenekatero pot je ubrala za njeno dobro. Na gradu je dvakrat tudi aktivno sodelovala s svojimi umetniškimi interpretacijami.

Prosili smo jo za prispevek za Spečo lepoto. Našli smo ga v povabilu na proslavo njenega jubileja in zazdela se nam je, kakor da ga je napisala za nas:

Jerica Mrzel je zapela svoje šansone tudi na gradu Mirna

POT K MOJIM LJUDEM

Čemu laži in sprenevedanja? Naši ljudje me potrebujejo zares. Težko delajo, skrbijo za družine. Vendar želijo doživeti umetniško besedo, potrebujejo milino, praznično, domačo besedo, da bodo lažje in samozavestneje živeli.

POT DO MOJIH LJUDI!

Mojim ljudem so tujci največkrat jemali, nikoli nam ne bodo ničesar podarili. Svojo podobo in lastno identiteto si bomo izoblikovali sami.

Z našimi ljudmi zares čutim. Od njih imam, kar je najlepšega, in njim, mojim ljudem, hočem dati, kar mi je nadvse dragoceno, to je

POT K MOJIM LJUDEM!

JERICA MRZEL

ANKETNI UTRINKI

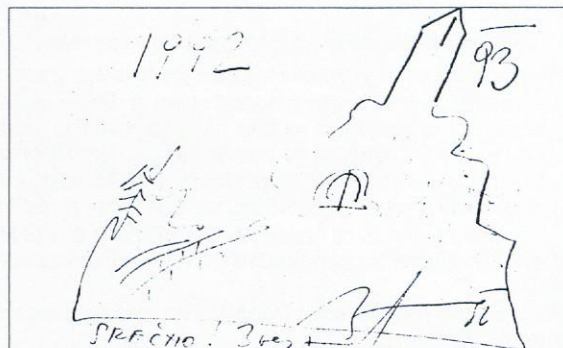

Življenje žanješ kakor plodno klasje:
tu klas zori, a drugi šele kljuje.

(Mark Avrelij)

Prijatelju Speče lepoticice

Zvestu Apolloniju čestitamo ob njegovem jubileju
z njegovo člansko dopisnico

IN MEMORIAM

Unum ex vitae officiis mori
(Seneca Epist. 77, 19)

Modrost, da je umiranje tudi ena izmed življenjskih nalog, je že stara. Tej modrosti se mora ukloniti vsako živo bitje, ukloniti se ji je morala tudi Alojzija Marin, učiteljica v pokoju, ohranjevalka zgodovinskega spomina Mirenske doline in prva spodbujevalka obnove gradu na Mirni. Čas učiteljavanja jo je poučil, da je največje zlo v človekovemu življenju neznanje in neosveščenost, premagovanje tega pa ena najvažnejših nalog učitelja. Po letu 1945 je prevzela ravnateljsko mesto mirenske osnovne šole v razmerah, ki ji je to dolžnost še posebej potrjevalo: štiri generacije nepismenih med vojno šoloobveznih otrok, požgana šola, učiteljski kadri razbiti in raztreseni. Pogumno se je lotila dela, organizirala pouk prvih štirih razredov po večjih mirenskih hišah, in zavzeto vodila obnovo šole, ob tem pa še sama poučevala. Sistem organizacije in dela je bil optimalen - izhajal je iz njenega gesla: "Imate grunt, imate tovarno? Nimate. Kaj boste torej delali in kako živeli." Vse njeno delo je bilo usmerjeno v osveščanje učenca, tudi obdelava šolskih vrtov, ki je bila podlaga predmetu Gospodarstvo. Takrat Mirna seveda ni imela še nobenih delovnih mest po tovarnah.

Po upokojitvi je svoje pedagoško delo nadaljevala. Nikoli ni odrekla nikomur pomoči, nikoli odlašala, prelagala, zavlačevala. Prepričana je bila, da znanje izhaja iz podlag, te je treba neprestano utrjevati in jih dograjevati, včasih tudi s prisilo. Da je imela prav, dokazujejo številni učenci, ki jim je omogočila uspešno zaključiti osnovno šolo in prestopiti prag v srednje strokovne šole in univerzo.

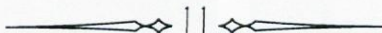

Štirideset vencev in ikeban za našo zvesto inštruktorico

Tako je uresničevala prepričanje, da je znanje in uspeh nekaj bolj božjega, ki napreduje po težko pregledni, vendar dosegljivi poti.

Ob hudih življenjskih preizkušnjah: leto in pol internacije v peklu ženskega taborišča na Rabu, skupno življenje z nebojgleno sestro v minimalnih življenjskih pogojih, življenjski zlom ob prehodu v lastno družinsko življenje, neugodno ravnanje šolskih oblasti in posledice so dovolj velik dokaz stojične misli: "da je zdaj zanjo konec neskladij, ki jih zbudajo čutne zaznave, mir po valovanju strasti, pokoj po utrudljivem delovanju misli, svoboda po tlaki telesa". Le kdo bo zadaj tisti, ki bo tako na široko odpiral vrata znanja potrebnim otrokom?

Položimo torej oljčno vejico miru
na njen spomin.

POBUDE, PODLISTEK . . .

Končno!

V nabiralniku je bila velika rumena kuverta in v njej revija, ... SPEČA LEPOTICA.

Revija «Speča lepoticica» govori o zgodovini mirenskega gradu, gradov, ki so sodelovali z njegovimi lastniki, zgodovini Mirenske doline, z okolico.

Mirenski grad obnavlja v nekdanjo obliko dr. Marko Marin, ki nam in našim prihodnjim rodovom tako omogoča pogled za več sto let nazaj, obenem nas spominja tudi na izvor naših korenin, nas seznanja z nekdanjim življenjem in dogodki. «Speča lepoticica» odkriva, kako potekajo obnovitvena dela, vsakokrat pa prinese tudi utrinek naše preteklosti, pesmi, sestavke.

Morda bi bilo prav, da bi «Speča lepoticica» našla mesto v vsakem domu naše občine, njeni sedanji naročniki so celo v Ameriki, Švici ... našla je mesto med umetniki, zgodovinarji, našla je mesto med prijatelji naše preteklosti, prijatelji v pogled nazaj, med prijatelji časov za naprej.

Napišite dopisnico na naslov: **Pavlina HROVAT, 68233 Mirna na Dolenjskem, C. 3. bat. VDV 47**. Prejeli boste naročilnico, s katero boste postali član družine občudovalcev obnovitvenih del, postali boste član, ki bo sproti seznanjen z odkrivanjem mozaika preteklosti ne samo Mirenske doline.

V poletnih mesecih boste Marka Marina našli na gradu ob delu. Vesel vas bo in vi boste veseli «Speče lepoticice», celo pomagali boste, da jo resnično prebudi.

Pavlina HROVAT

Od takrat, ko smo objavili seznam naročnikov, je njihovo število znatno naraslo. Njihova imena bomo objavili v naslednji številki.

Mnoge je pridobila gospa Pavlina Hrovat, ki nam je tudi dovolila, da smemo objaviti njen naslov, na katerega se lahko obrnejo tudi novi naročniki.

Pavlina HROVAT, 68233 Mirna na Dolenjskem, C. 3. bat. VDV 47, tel.:

Za njeno prizadevanje se ji iskreno zahvaljujemo.

podlistek

Anica Zidar

Balada o kamnu (4)

Predsednik poravnalnega sveta Luka klati po svoje: "Bi rekel, tovariši, ta kamen je zgradba našega duha, duha našega dela, simbol veličine, tu ni nobenega popuščanja - Kamen mora nazaj... Bi rekel..."

Spet se vname ostro prerekovanje. Upokojenec Anton mu natrese nekaj ostrih: "Izgorevate za ta kamen ne vidite pa, da nas je povojni čas čisto povozil; življnje se ne utiri v nove kolesnice, čeprav je ponekod v svetu že močno utirjeno. Da bi se tako gnali za druge stvari: mlini so utihnili, ljudje se žro med seboj in se tožarijo, ceste in poti jemlje hudič, samoprispevki ne uspevajo... Ti pa goniš o tem kamnu kot da ni drugega na tem svetu in vasi. Pa je sto in sto življenjsko pomembnejših stvari."

V pogovor vsa ogorčena plane knjižničarka z zahtevo po novem prostoru, miši in plesnoba bodo vse snedle. Vse to bogastvo.

Da bi pogovor dostojno speljali v pravo smer in ga po človeško razvijali, začenja mladinec Janez. Učiteljica zgodovine pa ne more brez pripombe: "To je samo lokalna samovšečnost... Ta se ni spremenila."

"Kamen! Kamen! To je politično vprašanje, sestaviti je treba posebno komisijo za kamen... Bi rekel... - tuli predsednik.

"Pustimo kamen! Zgladimo spore, prizadevajmo se za boljši svet, dajmo življenju globino, pa vsi bi radi imeli delo..." se navdušuje mladinka Vesna. "Delo! Delo! Tri leta že čakam nanj!" se utrga glas iz množice.

Predsednik pa kar naprej tuli: "Kamen! Kamen! V arest vas bom spravil. Na delu je kontrarevolucija. Bi rekel..."

Ljudje v Mokrem lazu vsa leta niso mogli najti skupne govorice, vsak je vlekel na svojo stran. Napredka ni bilo.

"Cufamo se okoli kamna kot bi bil zlat, za vse drugo so slepi vsi tisti, ki bi morali videti."

Predsednik se odmaja v krčmo, zateglo prepeva: "Le vkup, le vkup uboga gmajna..."

Naslednje jutro. Sobota. Vas nabita z glasovi, v krčmi pesem, med ljudmi pa skrivnostne govorice: kamen da so tri dni preletavale vrane, drle so se s človeškimi glasovi; povsod smrdi po žveplu, ker je satan na delu, kamen da je zacopran...

Pred krčmo so ob uri duhov skakale v divjem plesu črne pošasti. Potlej je priletela še črna ptica. Trikrat je zaklicala:

"Kamen! Kamen! Kamen!"

Iz krčme se vsuje plaz ljudi, glasnih, same prazne besede. Po prašni poti pride Milan, znanstvenik iz Münchna. Svojo pamet je prodajal v tujini, doma se niso zmenili zanjo. Ob njem stopa njegova mati; upognjena, drobcena, a silno ponosna na sina.

● se nadaljuje

Predelna stena v vzhodnem delu palacija in dva srednjeveška vhoda (foto M. kapus)

Zaraščenost na jugozahodnem pobočju gradu (foto S. Kerševan)

Severovzhodni stolp po obnovi (foto M. Ravnikar)

Revija
Špeča lepota
izdaja restavrator gradu dr. Marko MARIN
oblikovanje: Ada POKLAČ in Dušan WEISS
Ljubljana, julij 1995

Grajski park na vzodnem podnožju gradu (foto S. Kerševan)

728
SPEČA 1995

KNJIŽNICA H. JARČA
Posebna zbirka

200819955, 1

COBISS c

